

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/nauka-i-edukacja/badania-historyczne/konferencje/108584,Konferencja-naukowa-Generał-Władysław-Anders-Żołnierz-i-polityk-w-50-rocznice-sm.html>
01.03.2026, 03:17

Strona znajduje się w archiwum.

Konferencja naukowa „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci” – Warszawa, 8 września 2020

Na Zamku Królewskim w Warszawie został zainaugurowany cykl konferencji „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci”. W inauguracji wzięli udział córka Generała, ambasador RP we Włoszech Anna Maria Anders oraz zastępca prezesa Instytutu Pamięci Narodowej Jan Baster.

08.09.2020

Członek korporacji Akademickiej Arkonia w Rydze, wielokrotnie ranny i odznaczony za walkę w pierwszej wojnie światowej, jeszcze w szeregach armii carskiej, po rewolucji lutowej współtwórca I Korpusu Polskiego u boku gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego, szef sztabu zwycięskich wojsk Powstania Wielkopolskiego, to tylko niektóre z mało znanych epizodów życiorysu jednej z najważniejszych postaci polskiej historii II wojny światowej oraz późniejszej emigracji niepodległościowej. Wątki te rozwinęli referenci na konferencji naukowej poświęconej Generałowi a zorganizowanej wspólnie z Zamkiem Królewskim w Warszawie przez Biuro Badań Historycznych Instytutu Pamięci Narodowej.

– Władysławowi Andersowi uwięzionemu na Łubiance odebrano nie tylko wolność, ale także medalik z Matką Bożą – powiedział bp polowy Józef Guzdek przed konferencją, w czasie mszy św. odprawionej w intencji Generała.

O potrzebie konfrontacji historii tego niepokornego dowódcy i polityka z jego legendą wspomniął na otwarciu konferencji dyrektor Zamku Królewskiego prof. Wojciech Fałkowski: – Polacy przytłoczeniu komunistycznym jarzmem czekali, że Generał wróci do Kraju na białym koniu, by przywrócić wolność.

Na sali konferencyjnej zabrzmiało archiwalne nagranie słów Władysława Andersa, gdzie wyjaśniał przyczyny niezwykle bitności Polskiego Żołnierza II Korpusu. Był on szczególnie świadomy, o co się bije, bo doznał krzywdy od dwóch okupantów niemieckiego i sowieckiego, i dopiero co wyszedł z więzień i łagrów. Generał zwracał się w swych słowach nie tylko do swoich żołnierzy z prośbą o dalszą walkę, ale do „wszystkich polskich żołnierzy, którzy mają duszę”.

Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej, w swoim liście skierowanym do uczestników konferencji, oddał hołd Władysławowi Andersowi, jako jednemu z najwybitniejszych polskich patriotów. Wyraził przekonanie, że wiedza o Generale jest ważna nie tylko dla historyków, ale także dla wojskowych, działaczy społecznych, nauczycieli i dyplomatów. Prezydent wyraził uznanie organizatorom konferencji za zrealizowanie tego zamierzenia, pomimo trudności związanych z pandemią.

– Propaganda komunistyczna deprecjonowała postać Generała oraz wartości, jakie wyznawał –

napisała w swoim liście do zebranych Marszałek Sejmu Elżbieta Witek. Przez to jego postać jest wciąż w Polsce mało znana i ograniczana do historii II wojny światowej: wyprowadzenia Wojska Polskiego ze Związku Sowieckiego oraz zwycięstwa pod Monte Cassino. Pani Marszałek wyraziła nadzieję, że 50. rocznica śmierci Władysława Andersa będzie dobrą okazją, by przypomnieć wszystkie jego zasługi od udziału w odzyskaniu niepodległości w 1918 r. poczynawszy.

Ambasador Włoch w Polsce Aldo Amati podkreślił osobiste zalety Generała, który przeżył swoje życie w pełni i tą zdecydowaną postawą potrafił porwać za sobą żołnierzy. Przypomniawszy, że cieszy się dużym uznaniem we Włoszech, gdzie przyznano gen. Andersowi honorowe obywatelstwo Bolonii i Ankony. W tym ostatnim mieście znajduje się również ulica nosząca jego nazwisko. – Jednak moją rolą – oświadczył ambasador – jest tutaj powiedzieć raz jeszcze „Dziękuję, że walczyłeś za naszą wolność”.

Pani Ambasador Anna Maria Anders zachęcała do pogłębiania i popularyzowania wiedzy o swoim ojcu, by ta historia służyła pogłębianiu polskich relacji międzynarodowych, tak jak służy stale stosunkom polsko-włoskim. Zachęcała współczesnych Polaków do „napisania” życiem „ostatniego rozdziału” historii Polski, którego celowo pozbawiona była słynna książka Generała.

Gen. Władysław Anders „ostatnim hetmanem Jagiellońskiej Polski” – napisał prezes Instytutu Pamięci Narodowej w liście odczytanym przez zastępcę prezesa Jana Bastera. – Od walk w szeregach I Korpusu Polskiego w Rosji po kampanię włoską: zdobycie Monte Cassino, wyzwolenie Ankony i Bolonii wywalczył trwałe miejsce w narodowym Panteonie. Jego drogę znaczyły nie tylko Krzyże Walecznych, Virtuti Militari ale także liczne rany odniesione w walce – podkreślił prezes IPN. – Zawsze w pierwszym szeregu zmagania o niepodległą Polskę i to nie tylko na polach bitew. Pozostał w wdzięczności u dziesiątków tysięcy wyprowadzonych z „niehumanitarnej ziemi”. Nieugięty w poszukiwaniach ofiar zbrodni katyńskiej, strażnik jej pamięci.

Prof. Włodzimierz Suleja, w swoim referacie *Etos oficera w II RP, Pokolenie gen. Władysława Andersa* nakreślił tło epoki, w której żył bohater konferencji. Pokolenie tych dowódców, którzy wywalczyli Polsce niepodległość. Ważne było dla nich odwołanie do Polskich Legionów gen. Dąbrowskiego we Włoszech. Kluczowe znaczenie miał etos strzelców i legionistów, którzy wyruszyli z krakowskich Oleandrów nie tylko wbrew światowemu imperium, ale także wbrew dużej części polskiego społeczeństwa. Dla tego żołnierza wartością były ideał bezinteresowności i apolityczność – podkreślił prof. Suleja, której symbolem była wymiana odznak organizacyjnych legionistów pod dowództwem Józefa Piłsudskiego.

Honor polegał na służbie, zwłaszcza na służbie Ojczyźnie. Z tego wojskowego honoru wykuwał się honor ojczyzny. Szczególną cechą ideału żołnierza według Piłsudskiego – referował dyrektor Biura Badań Historycznych IPN – była rycerskość sięgająca średniowiecznego wzorca heroicznej służby. Polski korpus oficerski miał być fundamentem dla całego narodu zaszczipiając mu te wartości. Wysoki poziom moralny i cnoty wojskowe miały duże znaczenie dla kształtowania całego społeczeństwa poczynawszy od dyscypliny i punktualności a skończywszy na umiejętności umierania z prostotą w obronie Ojczyzny.

Praca wodza naczelnego rozstrzyga o losach państwa i narodu – uważał gen. Kazimierz Sosnkowski – referowała prof. Małgorzata Misiak przedstawiając wartości „*Bóg – Honor – Ojczyzna*” w wypowiedziach Wodzów Naczelnych Wojska Polskiego. Dowódcy Wojska Polskiego wskazywali żołnierzom wagę haseł widniejących na sztandarach. To one symbolizowały wartości. Stąd znaczenie sztandaru. W czasie wojny polsko-bolszewickiej, w związku z jego utratą, rozwiązano 46 Pułk Piechoty. Prof. Misiak przedstawiła dekret Prezydenta RP, nakazujący przed

hasłem Honorem i Ojczyzna stawiać – Boga. Wiara w zwycięstwo mogła być wspomagana w czasie II wojny światowej tylko przez wiarę w Boga. Sojusznikom nie można było wierzyć – przytaczała referentka poglądy przywódców Państwa Polskiego. Prof. Misiak podkreśliła także zjawisko obrony i szacunku do swoich poprzedników przez kolejnych Wodzów Naczelnych Wojska Polskiego w czasie II wojny światowej.

Całkowicie nieznanym epizodem w życiu Władysława Andersa jest jego członkostwo w polskiej Korporacji Akademickiej „Arkonii”, od czasu studiów na politechnice w Rydze. Dr Michał Laszczkowski przedstawił wartości wpajane przez tę korporację jak: wierność ideałom, prawda czy nadzieja. Ta organizacja akademicka posiadała hierarchiczny ustrój wewnętrzny, miała na celu rozwój życia towarzyskiego, samokształcenie i kultywowanie tradycji narodowych. Aryokratyczno-ziemiański charakter „Arkonii” szedł w parze z pracą „na rzecz mniej oświeconych warstw społecznych”.

Władysław Anders, będąc już wyższym oficerem Wojska Polskiego prosił o specjalne pozwolenie, by uczestniczyć w życiu swojej korporacji, przeniesionej w 1918 r do Warszawy. Wierny przez całe życie tej wspólnocie akademickiej, prosił by młodzi korporanci kontaktowali się z nim. Czuł się za nich odpowiedzialny wszędzie, gdzie ich spotykał w zawierusze II wojny światowej.

Prof. Zbigniew Wawer przedstawił równie mało znany temat służby wojskowej Bohatera konferencji w czasie I wojny światowej od armii carskiej do I Korpusu Polskiego w Rosji. Jeszcze przed wojną, chcąc uniknąć służby poborowej w armii carskiej, Władysław Anders zgłosił się do ochotniczej jednorocznej służby wojskowej i zakończył ją jako chorąży kawalerii. W momencie wybuchu Wielkiej Wojny został powołany do jednostki tyłowej, ale na własną prośbę przeszedł do jednostki kawaleryjskiej.

W 1915 r. na ochotnika zgłosił się, by poprowadzić zwiad w kierunku siedziby dowództwa pruskiej jednostki. Efektem było rozbitcie sztabu i przyprowadzenie jednego jeńca. W trakcie tej akcji wycofując się poprowadził osobiście atak na bagnety. Ze swoich siedmiu wojennych ran, trzy zadano mu w trakcie Wielkiej Wojny. Za swoje wyczyny został odznaczony kilkoma odznaczeniami rosyjskimi, jak Order św. Jerzego. Po rewolucji lutowej wstąpił do Korpusu Polskiego dowodzonego przez gen. Józefa Dowbór-Muśnickiego wypełniając tam między innymi obowiązki sztabowe. Po rozbitciu Korpusu trafił do Warszawy, gdzie także podjął służbę w sztabie Wojska Polskiego.

Prof. Bogusław Polak kontynuował relację o życiu gen. Andersa, który jako podpułkownik, w lutym 1919 r. zameldował się u dowódcy Powstania Wielkopolskiego gen. Józefa Dowbora Muśnickiego, po czym został szefem jego sztabu. W kwietniu objął dowództwo nad Pułkiem Ułanów Wielkopolskich. Z tym właśnie pułkiem, w czasie wojny polsko-bolszewickiej, odbył około 50 bitew i potyczek aż do momentu, kiedy został ranny, co wykluczyło go z walki już do końca konfliktu. Józef Piłsudski, odznaczając sztandar Pułku Ułanów Wielkopolskich Krzyżem Virtuti Militari powiedział: „Tam, gdzie byliście, byliście najlepsi”. Oddzielnym osiągnięciem Władysława Andersa była niewielka śmiertelność jego podkomendnych. W Katyniu, pułk ten stracił trzy razy więcej oficerów niż w całej wojnie polsko-bolszewickiej.

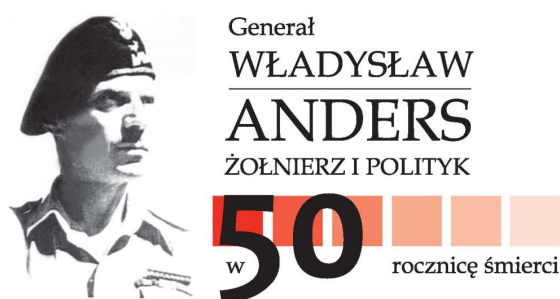
Prof. Tomasz Schramm, nakreślił znaczenie, jakie odegrali francuscy wykładowcy wojskowi w szkoleniu polskich kadr oficerskich po I wojnie światowej. Generał Władysław Anders, po wojnie polsko-bolszewickiej przez kilka lat studiował na Wyższej Szkole Wojennej w Paryżu. Choć wyżsi oficerowie francuscy byli przywiązani do modelu wojny pozycyjnej, potrafili przystosować się do warunków polskich i mieli wielkie zasługi jako doradcy wojskowi w czasie wojny polsko-

bolszewickiej a następnie jako wykładowcy sztuki wojennej w polskich szkołach oficerskich.

Na zakończenie konferencji dr hab. Michał Polak nakreślił działalność Władysława Andersa – w kampanii obronnej 1939 r. – jako dowódcy Nowogródzkiej Brygady Kawalerii, a następnie Grupy Operacyjnej Kawalerii. Był jednym z niewielu dowódców, który stał się zarówno z niemieckim jak i sowieckim najeźdźcą. Ten epizod wojenny zakończył się dwukrotnym ranieniem Generała oraz wzięciem do niewoli przez Sowietów. Trudno było sobie wtedy wyobrazić, jaką rolę miał odegrać w najbliższych latach...

W tym roku 12 maja minęła 50. rocznica śmierci gen. Władysława Andersa, jednego z najważniejszych polskich dowódców II wojny światowej, a następnie jednej z czołowych postaci polskiej emigracji niepodległościowej. Biuro Badań Historycznych IPN, pomimo utrudnień związanych z pandemią podejmuje starania, by w miarę możliwości odbyły się kolejne konferencje ku czci Generała planowane w Taszkencie, Rzymie i Londynie.

Obrady były transmitowane na żywo przez IPNtv, zapraszamy do oglądania zapisu transmisji.

PROGRAM

9.30-10.30 Msza św. w intencji gen. Władysława Andersa w Katedrze Polowej Wojska Polskiego Najświętszej Maryi Panny Królowej Polski przy ul. Długiej 13/15 w Warszawie
{GALERIA:466433-466436-466439-466442-466445}

11.00-11.30 Uroczyste otwarcie konferencji

11.30-12.30

- Prof. dr hab. Włodzimierz Suleja, *Etos oficera w II RP, Pokolenie gen. Władysława Andersa*
- Dr hab. Małgorzata Misiak, *„Bóg – Honor – Ojczyzna”. Językowy obraz wartości w wypowiedziach Wodzów Naczelnych Wojska Polskiego*
- Dr Michał Laszczkowski, *Rola korporacji studenckich w kształtowaniu patriotyzmu i szacunku do pracy na przykładzie gen. Władysława Andersa – filistra Korporacji Akademickiej „Arkonia”*

12.30-12.50 przerwa

12.50-14.10

- Dr hab. Zbigniew Wawer, *Od armii carskiej do armii polskiej. Gen. Władysław Anders na frontach Wielkiej Wojny 1914-1918*
- Prof. dr hab. Bogusław Polak, *W walce o Niepodległą. Udział gen. Władysława Andersa w powstaniu wielkopolskim i wojnie polsko-bolszewickiej*
- Prof. dr hab. Tomasz Schramm, *Znaczenie École Supérieure de Guerre w Paryżu w kształceniu i wyszkoleniu polskich oficerów odrodzonej Polski*

14.10-14.30 przerwa

14.30-16.00

- Prof. dr hab. Grzegorz Nowik, *Generał Władysław Anders a przewrót majowy 1926 r.*
- Dr hab. płk Juliusz Tym, *Generał Władysław Andres – oficer sztabowy i dowódca wielkich jednostek kawalerii do 1939 r.*
- Dr hab. Michał Polak, *Wrzesień 1939 r. i losy gen. Władysława Andersa*

Moderator konferencji: prof. dr hab. Tadeusz Wolsza, Kolegium IPN

Patronat Narodowy Prezydenta
Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

* * *

Generał Władysław Anders – wierny rycerz
Rzeczypospolitej Polskiej

Pięćdziesiąt lat temu 12 maja 1970 roku, w 26. rocznicę rozpoczęcia bitwy o Monte Cassino, zmarł w Londynie gen. Władysław Anders.

Był wybitnym wojskowym, reprezentował najszlachetniejsze wartości elity II Rzeczypospolitej, pozostając wierny do końca dewizie Wojska Polskiego: Bóg, Honor i Ojczyzna. Droga życiowa gen. Andersa doskonale obrazuje chwałę i dramat Polski i Polaków w XX wieku. Jego śmierć zamknęła ważny rozdział w dziejach powojennej emigracji niepodległościowej, którą najpełniej symbolizował.

Gen. Anders urodził się 11 sierpnia 1892 roku w Błoniu koło Kutna w zaborze rosyjskim w rodzinie ziemiańskiej. Jego ojciec Albert był agronomek i zarządcą dóbr ziemskich, matka Elżbieta zajmowała się domem i czwórka dzieci. Rodzina wywodziła się z Inflant, o korzeniach niemiecko-szwedzko-węgierskich. Jego przodkowie walczyli o niepodległość Polski w 1863 roku. Trzej bracia Karol, Jerzy, Tadeusz byli także żołnierzami zawodowymi Wojska Polskiego. Wszyscy czterej zostali Kawalerami Orderu Virtuti Militari.

„Mogłem nałożyć orzełek polski”

Gimnazjum i szkołę średnią ukończył w Warszawie. Karierę wojskową rozpoczął po maturze, zgłoszwszy się na ochotnika do odbycia obowiązkowej służby wojskowej w carskiej Rosji. Dzięki temu służył rok, a nie trzy lata. W latach 191-1914 studiował mechanikę na Politechnice w Rydze, działając w Korporacji Akademickiej Arkonia oraz w półkonspiracyjnej organizacji polskiej Sokół.

W czasie I wojny światowej służył w wojsku carskim, w 3. Noworosyjskim Pułku Dragonów w Kownie, a potem w 7. Dywizji Strzelców. Po rewolucji lutowej i obaleniu caratu przybył do formującego się wojska polskiego w Bobrujska. Wstąpił do I Korpusu Polskiego gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego we wrześniu 1917 roku, po latach wspominając iż „szczególnie radośnie uwypukliła się chwila, gdy mogłem nałożyć orzełek polski, wstępując do 1. Pułku Ułanów Krechowieckich”. Został dowódcą szwadronu. Następnie pełnił obowiązki szefa sztabu w 1. Dywizji Strzelców I Korpusu Polskiego na Wschodzie. Po rozbrojeniu Korpusu przez Niemców w maju 1918 r. przedostał się do kraju i zgłosił do Wojska Polskiego.

Na początku 1919 roku brał udział w Powstaniu Wielkopolskim, a potem dowodząc 1. Pułkiem Ułanów Wielkopolskich, walczył w wojnie polsko-bolszewickiej, dając się poznać jako doskonały dowódca. W trakcie walk został ciężko ranny w nogę. 22 kwietnia 1921 roku marszałek Józef Piłsudski udekorował Władysława Andersa Orderem Wojennym Virtuti Militari za męstwo wykazane w czasie wojny z bolszewikami na Błoniach Grunwaldzkich w Poznaniu.

W latach 1921-1924 studiował w École Supérieure de Guerre w Paryżu, odbył też staż liniowy. Po powrocie otrzymał awans na pułkownika Sztabu Generalnego, a rok później został odznaczony Krzyżem Oficerskim Orderu odrodzenia Polski. Kochał konie i jeździectwo. W 1925 roku był szefem polskiej drużyny jeździeckiej, która zdobyła Puchar Narodów w Nicei.

W czasie zamachu majowego pełnił funkcję szefa sztabu dowódcy wojsk rządowych gen. Tadeusza Rozwadowskiego. Jak przyznał: „Jako żywo staję mi w pamięci tragedia zamachu Piłsudskiego w roku 1926, kiedy musiałem, zgodnie z przysięgą żołnierską, bronić sztandaru praworządności i Prezydenta, walczyć w Warszawie z własnymi braćmi”.

Stanąwszy po przeciwnej stronie Piłsudczyków, pozostał w służbie czynnej. Marszałek Piłsudski cenił w nim „dar jasnego myślenia, że w decyzjach przejawia rozwagę i logicznie rozumuje”. W 1926 roku został dowódcą Samodzielnej Brygady Kawalerii zwanej Brygadą Wołyńską w Równem, w 1930 roku potem Kresowej Brygady Kawalerii w Brodach, a siedem lat później Nowogródzkiej Brygady Kawalerii w Baranowiczach, na czele której walczył w kampanii wrześniowej. W wieku 41 lat został mianowany generałem brygady.

„Pod sztandary Orła Białego”

Prawdziwy egzamin z umiejętności dowódczych, odwagi żołnierskiej i cech charakteru przyszło zdać gen. Andersowi po 1 września 1939 roku. Walczył w ramach Armii „Modlin”, osłaniając granicę z Prusami Wschodnimi, a potem w Armii „Warszawa” w rejonie Płocka i Warszawy. Brał udział w ciężkich walkach z Niemcami pod Mińskiem Mazowieckim i Tomaszem Lubelskim. Po agresji Związku Sowieckiego na Polskę gen. Anders z żołnierzami znaleźli się w kleszczach obu okupantów i zostali zmuszeni do odwrotu w stronę granicy z Węgrami. Dwukrotnie ranny, dostał się do niewoli sowieckiej 29 września koło Lwowa. Przybywał w najcięższych sowieckich więzieniach Brygidki we Lwowie, na Butyrkach i na Łubiance w Moskwie. Podczas blisko dwuletniego więzienia był brutalnie przesłuchiwany, bity, głodzony, nakłaniany do wstąpienia do armii czerwonej.

Na mocy układu Sikorski-Majski został zwolniony z więzienia 4 sierpnia 1941 roku. Ówczesny premier i Naczelnny Wódz gen. Władysław Sikorski powierzył gen. Andersowi tworzenie i dowództwo Polskich Sił Zbrojnych w ZSRS. Pomimo problemów zdrowotnych, zniszczonego organizmu przystąpił z energią do budowy wojska polskiego. 22 sierpnia 1941 roku ukazał się rozkaz nr 1, w którym wezwał „wszystkich obywateli RP zdolnych do noszenia broni, by spełnili swój obowiązek względem Ojczyzny i wstąpili pod sztandary Orła Białego”.

W przemówieniu radiowym 17 października 1941 roku gen. Anders powiedział m.in.: „Może ktoś zapytać, o co biją się nasi żołnierze, rozsiani po całym świecie. Odpowiedź jest prosta, jawna i jedyna: bijemy się o sprawiedliwość i o nasz Naród, bijemy się o wolną i niepodległą Polskę, do której rwie się każdy nerw naszego życia. Wiemy, że czekają nas wielkie trudy, że krwawa i ciężka jest droga do Polski, że może nie wszyscy do niej dojdziemy. Ale dojdziemy! Tak nam dopomóż Bóg!„

W skrajnych warunkach, głodni, obdarci, schorowani żołnierze i cywile zwolnieni z sowieckich więzień i łagrów, pełni nadziei i wiary przybywali do Armii Polskiej. W połowie października 1941 roku liczyła ponad 40 tys. ludzi. Zabrakło w niej oficerów z obozów w Kozielsku, Starobielsku i Ostaszkowie. Gen. Anders podjął starania u władz sowieckich o wyjaśnienie ich losu, wysłał rtm. Józefa Czapskiego – jeńca ze Starobielska – z misją odnalezienia zaginionych oficerów. Zakończyła się ona niepowodzeniem.

Sowieci utrudniali formowanie się wojska, ograniczali dostawy żywności, lekarstw, sprzętu. Warunki stawały się coraz cięższe i zagrażające zdrowiu, życiu żołnierzy i ich rodzin. 7 czerwca 1942 roku gen. Anders poinformował Naczelnego Wodza: „Nasza sytuacja zbliża się ku katastrofie. [...] Nie ma żadnej nadziei na polepszenie, odwrotnie, położenie pogarsza się stale”.

Jedynym wyjściem była ewakuacja na Bliski Wschód. Gen. Anders usilnie zabiegał, by „niehumanitarna” wraz z armią mogła opuścić ludność cywilna. W ramach dwu ewakuacji od marca do listopada 1942 roku wysłano do Iraku ponad 115 tys. osób, w tym 78, 5 tys. żołnierzy, 37 tys. cywilów, wśród których było ok. 18 tys. dzieci.

Nowy szlak armii gen. Andersa wiódł przez Iran, Irak, Syrię do Palestyny. 21 lipca 1943 roku gen. Anders objął dowództwo 2. Korpusu Polskiego, na czele którego wyruszył na front włoski.

Punktem kulminacyjnym kampanii włoskiej była bitwa o Monte Cassino, najcięższa i najkrwawsza z walk zachodnich aliantów z Niemcami, otwierająca drogę do Rzymu. 11 maja 1944 roku, dzień przed natarciem, gen. Anders w rozkazie napisał: „Zadanie, które nam przypadło, rozsławi na cały świat imię żołnierza polskiego. W chwilach tych będą z nami myśli i serca całego Narodu, podtrzymywać nas będą duchy poległych naszych towarzyszy broni. Niech lew mieszka w Waszym sercu. Żołnierze, - za bandycką napaść Niemców na Polskę, za rozbiór Polski wraz z Bolszewikami, za tysiące zrujnowanych miast i wsi, za morderstwa i katowanie setek, tysięcy naszych sióstr i braci, za miliony wywiezionych Polaków jako niewolników do Niemiec; za niedolę i nieszczęście Kraju, za nasze cierpienia i tułaczkę, - z wiarą w sprawiedliwość Opatrzności Boskiej idziemy naprzód ze świętym hasłem w sercach naszych „Bóg, Honor i Ojczyzna”. Przekonywał żołnierzy: „Nie bijecie się o Monte Cassino, ale o wolność Polski”.

Zwycięstwem zakończyła się także bitwa o Ankonę w dniach 13-18 lipca 1944, która była jedyną samodzielną operacją Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie przeprowadzona siłami 2. Korpusu Polskiego. Gen. Anders ponownie pokazał kunszt dowódczy, zaś gen. Harold Aleksander powiedział o polskich żołnierzach: „To jeszcze jeden dowód świetności oręża polskiego”.

Po konferencji jałtańskiej gen. Anders depešował do Prezydenta RP Władysława Raczkiewicza: „Wobec tragicznego komunikatu ostatniej konferencji trzech melduję, iż 2 Korpus nie może uznać jednostronnej decyzji oddającej Polskę i naród polski na łup bolszewikom”.

Od 26 lutego do 28 maja 1945 roku był pełniącym obowiązki Naczelnego Wodza, które zdał gen. Tadeuszowi Bór-Komorowskiemu i powrócił do swoich żołnierzy w 2. Korpusie Polskim.

Wielką zasługą gen. Andersa było stworzenie „wędrownego »małego Polsce« 2. Korpusu”, poczynając od Iraku po Włochy, z tętniącym życiem kulturalnym, z książkami, prasą, bibliotekami, wystawami, teatrem, filmem. Dbał o kształcenie dzieci i młodzieży, o stypendia uniwersyteckie. Zachowana została ciągłość kultury polskiej, tożsamość i tradycja wielonarodowej Rzeczypospolitej.

Pielęgnował i czcił pamięć o polskich oficerach zamordowanych przez NKWD w Katyniu. Stworzył przy 2. Korpusie archiwum i Biuro Studiów, których zadaniem było zbieranie świadectw, dokumentów, relacji tej niehumanitarnej zbrodni. Napisał wstęp do „Zbrodni katyńskiej w świetle dokumentów” w opracowaniu Józefa Mackiewicza, która powstała dzięki Niemu.

„Nie wrócimy dopóki Polska nie będzie wolna”

Po zakończeniu wojny został na uchodźstwie „by o Polskę walczyć i do niej wrócić”. Był przeciwny władzy komunistycznej w Polsce, sowietyzacji ojczyzny. Uchwałą Rady Ministrów rządu warszawskiego z 26 września 1946 roku został pozbawiony obywatelstwa polskiego m.in. za „działalność godzącą w najżywotniejsze interesy Państwa Polskiego, zagrażającą Jego bezpieczeństwu i całości granic”.

Gen. Anders brał czynny udział w życiu kulturalnym, społecznym i politycznym polskiej emigracji. Stał się przywódcą politycznym a nie politykiem i jedną z kluczowych postaci dzięki między innymi kontaktom z dowódcami alianckimi, politykami zachodnimi.

W latach 1946-1954 był Naczelnym Wodzem i Generalnym Inspektorem Sił Zbrojnych. Od 1950 roku przewodniczył Głównej Komisji Skarbu Narodowego. Po rozłamie politycznym w 1954 roku wszedł w skład Rady Trzech, w której zasiadał do śmierci. W 1953 roku objął przewodnictwo Polskiej Macierzy Szkolnej. W latach 1953-1964 przewodniczył Polskiej Fundacji Kultury.

Jego zasługą było kontynuowanie działalności wydawniczej 2. Korpusu na emigracji, powstanie w 1946 roku oficyny Gryf w Londynie czy Libelli w Paryżu. W latach 1959-1970 przewodniczył Polskiej Fundacji Kulturalnej w Londynie, wydającej m.in. „Dziennik Polski”, książki i broszury.

Przy swoim stoliku w „Ognisku Polskim” chętnie rozmawiał z poetami, pisarzami, ceniąc Kazimierza Wierzyńskiego, Mariana Hemara.

Pozostał niekwestionowanym autorytetem dla swoich żołnierzy, symbolem patriotyzmu i nieprzejednanej postawy wobec komunizmu. Zgodnie z wolą spoczął wśród swoich żołnierzy 2. Korpusu Polskiego na montecassińskiej nekropolii żegnany 23 maja przez najbliższą rodzinę i wiernych Mu żołnierzy Polskich Sił Zbrojnych.

Małgorzata Ptasińska

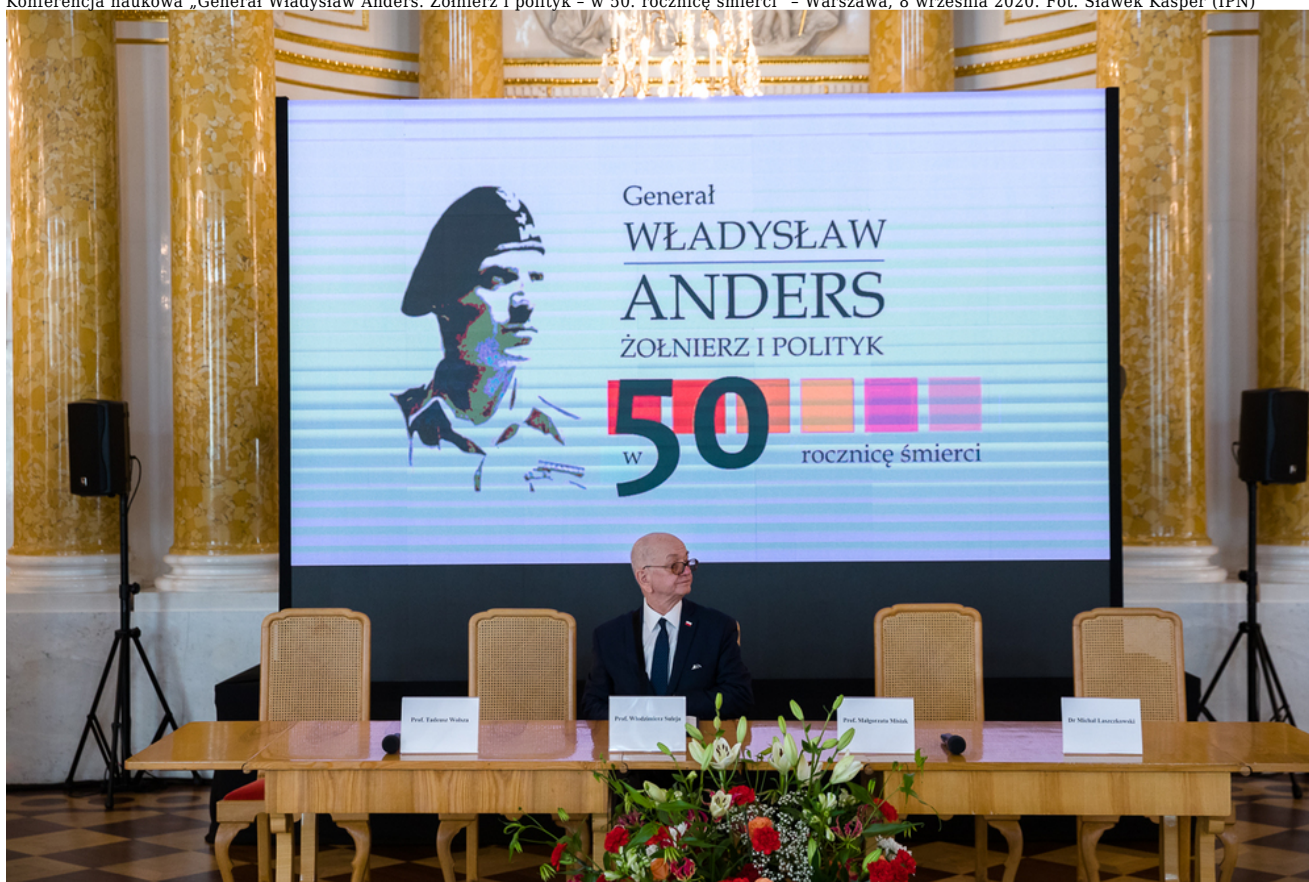
[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Zapowiedź

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci” – Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci” – Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci” – Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk – w 50. rocznicę śmierci” – Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „Generał Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Konferencja naukowa „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” - Warszawa, 8 września 2020. Fot. Sławek Kasper (IPN)

Pliki do pobrania

[Plakat konferencji „General Władysław Anders. Żołnierz i polityk - w 50. rocznicę śmierci” \(pdf, 8.29 MB\)](#)

[Zaproszenie z programem konferencji \(pdf, 2.3 MB\)](#)